

ANGREPET PÅ NORGE I 1940

FLYVÅPNETS BETYDNING

Et tilbakeblikk sett med tyske øyne

Generalmajor Alfred Jodl, i 1944 generaloberst og for en kortere tid sjef for den tyske generalstab, var i 1940 og under nesten hele krigen Hitlers rådgiver og sjef for hans personlige, militære stab. Etter at kampene i Danmark og Norge var over, utarbeidet Jodl en rapport som i det vesentlige dreier seg om kampene i Norge, og hvor Flyvåpets innsats går som en tykk, rød tråd gjennom hele dokumentet. Det er bemerkelsesverdig at Jodl som hæroffiser og vel vitende om de ikke bare samstemmige forhold som bestod mellom de tre forsvarsgreners øverste ledelse, så klart dokumenterer sin oppfatning av krigens gang.

Nedenfor følger Jodl's rapport, oversatt fra en engelsk oversettelse. For oversiktens skyld gis først noen hovedtrekk av krigens utvikling i Norge:

- 9. april:** Tysk landgang Oslo/Fornebu, Arendal, Kristiansand Egersund, Sola/Stavanger, Bergen, Trondheim, Narvik. Kystfestningene nedkjempet.
- 14. april:** Kampene i Østfold og Oslofjordens vestsida tar slutt. Alliert forparti landsatt i Namsos. Tysk fallskjerm-troppangrep på Dombås.
- 15. april:** Britiske styrker til Harstad.
- 17/18. april:** Britiske styrker i land på Åndalsnes.
- 17/20. april:** Britiske styrker i land i Namsos.
- 17/19. april:** Tyske forsterkninger med fly til Sola.
- 20/21. april:** Tysk fremrykking nordover fra Trondheim og kamper i Nord-Trøndelag.
- 23. april:** Kampene på Sørlandet er over.
- 25. april:** General Ruge forbereder Regjeringen på at Sør-Norge må oppgis.
- 30. april:** Kampene i Østerdalen ebber ut. Forbindelse mellom tyske avdelinger i Trondheim og Oslo etablert. Kampene på Vestlandet tar slutt.
- 30. april:** Franske og polske styrker til Harstad—Narvik-området.
- 1. mai:** Kongen, Kronprinsen og Regjeringen til Troms med britisk krysser. Norske styrker i Møre og Romsdal kapitulterer.
- 1/3. mai:** Britiske styrker evakuerer Åndalsnes.
- 2. mai:** Allierte tropper forlater Namsos.
- 4. mai:** Norske avdelinger i Nord-Trøndelag kapitulterer.
- 3. mai:** General Ruge og HOK til Øvre Målselvdal.
- 5. mai:** Opphører de siste aktive krigshandlinger i Sør-Norge. SOK til Tromsø.
- Primo mai:** 6. divisjon og allierte tropper begynner fremrykking mot Narvik.
- 21. mai:** Britiske jagerfly til Bardufoss.
- 28. mai:** Narvik gjenerobret.
- Primo juni:** De tyske avdelinger trengt tilbake til Bjørnefjell.
- 1. juni:** Regjeringen og general Ruge orientert om de alliertes beslutning om å trekke seg ut av Norge, jfr. det tyske angrep på Beneluxlandene og Frankrike.
- 7. juni:** Kongen, Kronprinsen og Regjeringen forlater Norge for Storbritannia.
- 8. juni:** De allierte tropper forlater Norge.
- 10. juni:** Våpenstillstand trer i kraft.

Führer's H. Q. 12.6.40

Etter den seierrike avslutning av kampene om Narvik utsteder OKW (Krigsmaktens overkommado) følgende kunngjøring om forløpet av de militære operasjoner i Danmark og i Norge.

De alliertes planer om å snu krigens gang til sin fordel ved hjelp av Skandinavia hadde lenge vært kjent for OKW og tvang denne til å forberede et lynhurtig motangrep. Enheter fra Hæren og Flyvåpnet, så vel som

hele Flåten, ble derfor samlet til forberedelse av et felles Felttog under der Führer's personlige ledelse. Etter britiske marinestyrkers gjentatte, flagrante krenkelser av Norges nøytralitet var 9. april-operasjonene i gang i grålysningen, under en overhengende «coup de main»-trusel fra den britiske flåte. Operasjonene begynte med kryssingen av den dansk-tyske grense og med landinger i flere havner og på flere flyplasser i Danmark og Norge. Målet for disse operasjoner var en gang for alle å nekte vår fiende bruken av disse to land som base for strategisk omringning fra nord og for økonomisk kveling av Tyskland. Etter grensekamper, som ikke varte lenge, var det mulig å sikre seg Danmark så tidlig som 9.4., takket være den forståelsesfulle holdning hos Kongen og hans regjering. Tyske tropper landet i Norge 9. april både fra fly og fra skip, som i noen tilfeller dristig seilte forbi de engelske sjøstridskrefter i deres umiddelbare nærhet. Narvik, Trondheim, Bergen, Stavanger, Egersund, Kristiansand, Arendal og Oslo ble besatt. I Narvik måtte motstanden fra norske sjøstridskrefter, i Trondheim, Kristiansand og fremfor alt i Oslo fra kystforsvaret nedkjempes av Marinen, Flyvåpnet og sjokktropper fra Hæren. De heltedåder som tyske sjøfer og deres avdelinger (og også individuelle soldater) utførte under disse operasjoner vil bli behandlet i en senere rapport. Krysseren «Blücher»s heroiske kamp og senking vil alltid stå fremst blant disse heltmodige dåder.

Den 21. april var alle baser, som var blitt erobret, utvidet i alle retninger, forbedret og sikret, området rundt Oslo var atter fredelig, den befestede sone Fredrikstad — Askim var i våre hender, Kongsvinger var tatt og kommunikasjonene til lands fra Oslo via Kristiansand til Stavanger var gjenopprettet. Lengre nord var veien fra Trondheim til den svenske grense og øst for Narvik størstedelen av malmbanen i vår besittelse. Etter at engelskmennene hadde lykkes i å ødelegge kystbatteriene anlagt

Hovedkontoret Bardu. Tlf. *156

Bardu: Domus Varehus m/kaffebar —
Byggeavdeling - Shell servicestasjon.

Andselv: Domus Varehus m/kaffebar - Byggeavdeling.
Dessuten tidsmessige S-butikker i Heggelia - Olsborg
Bakkehaug - Øverbygd - Sjøvegan.
Budsjettet omsetning 1979: 105 mill. kr.

Agro Fellesslakteri

HOVEDKONTOR 4033 FORUS TLF. (045) 75 500

Leverandør av kjøtt til Forsvaret

KRONE

I OVER 100 ÅR ET LEDENDE MERKE I TRIKOTASJE

A/S SALHUS TRICOTAGEFABRIK 5086 SALHUS

*Vi fører meget stort og velassortert
lager til alle militære kjøretøyer . .*

A.S FREDRIKSEN & CO. LTD.

Grefsenvn. 26, Oslo 4

Telf. * 15 22 90

til beskyttelse av Narvik havn, var det ikke mulig å hindre britiske sjøstridskrefter i å trenge inn i Ofotensfjorden. Etter tapper motstand ble våre jagere beseiret, men bare først etter å ha skutt sin siste granat og påført fienden store tap. Som velkomne forsterkninger tok besetningene deretter plass side ved side ved vår lille avdeling av bergjegere, som klamret seg til den snedekte, klippefulle kyst, og som i de påfølgende uker trosset fiendtlig ild fra skipsartilleri og alle forsøk på landsettinger. Kamp med avdelinger fra forskjellige norske divisjoner i de høye fjelldalene mellom Oslo og Bergen var fremdeles under utvikling og de nødvendige tyske forsterkninger for et angrep fra Oslo-området i retning mot Trondheim var ennå under fremføring, da de allierte satte inn sitt motangrep. Med den størst mulige bruk av sjøstridskrefter og handelsfartøyer pøste de tropper i land på Aandalsnes, Namsos og Harstad. Hensikten var å bringe nytt liv i den norske motstand, som begynte å bli lammet, å gjenerobre Trondheim ved et konsentrert angrep fra nord og syd, å tilintetgjøre den svake tyske kampgruppe i Narvik-området og, hvilket er fullstendig klart etter engelske ordrer som er funnet, å foreta en fremrykking om anledningen oppstod mot de svenske malmeier i Gällivare. Dette forsøk på motangrep endte i sørgelig fiasko overalt.

Alle fiendens forsøk fra begynnelsen av på å frata det tyske flyvåpen luftherredømmet over Norges område brøt sammen med store tap på grunn av tyske jagere og luftvernartilleri. Deretter kastet unge, tyske regiment seg, glimrende støttet av flyvåpenet, mot de norske og engelske styrker som forsøkte å hindre de tyske kampgrupper som angrep nordover fra Oslo og sydover fra Trondheim i å møtes. Under de vanskeligste terrengforhold og til tross for demoleringer og sprengte broer ble fienden kastet fra defilé til defilé i fjelldalene, og så tidlig som 30. april møttes de tyske tropper som var landet i Oslo og i Trondheim ved Støren, 50 km syd for Trondheim. De britiske operasjonsplaner førte således til intet. Englenderne tok flukten til Aandalsnes, hvor de reembarkerte under heftige angrep fra die Luftwaffe og etterlot store mengder krigsmateriell og forsyninger. Den 2. mai heiste våre tropper det tyske flagg på Aandalsnes.

Allerede den 25. april hadde et tysk detasjement, som startet fra Trondheim med støtte fra lette marinestyrker, tatt defilée ved Steinkjer og stanset her den fiendtlige fremrykking fra Namsos. Med de forsterkninger som i mellomtiden var ankommet ble fremrykkingen nordover øyeblikkelig fortsatt. De britiske og franske styrker som var kommet til Namsos tok imidlertid ikke opp kampen igjen. På en skammelig måte lot de nordmennene i stikken og innskipet seg igjen. Først da la nordmennene i bitterhet ned våpnene. Den 6. mai ble Grong, Namsos og Mosjøen tatt av våre tropper. Derfra var det bare bergtropper som under kamp mot engelske og norske bataljoner og i ekstremt vanskelig terreng banet seg vei frem mot Fauske og Bodø, som ble nådd 1. juni, mere enn 500 km fra Trondheim.

På denne måte ble den nordlige base erobret, hvorfra nødvendig hjelp skulle bringes til den hardt pressede Gruppe Narvik, over et fullstendig veiløst alpe-terreng. Denne gruppen var i mellomtiden blitt angrepet fra sjøen, i begge flanker og i ryggen av styrker nesten seks ganger så store som våre egne. Engelskmenn, franske «Chasseurs Alpins», polske berginfanterister og sterke avdelinger av den norske 6. divisjon forsøkte å omringe og tilintetgjøre de svake tyske styrker. Det er sant at stillingene ved kysten — og den 28. mai også byen Narvik — måtte oppgis, men i fjellene på begge sider av Rombakkfjorden og langs malmbanen kunne fienden ikke bryte motstanden fra disse jernharde tropper eller viljen hos deres eksemplariske leder. De holdt stand støttet av flyvåpenet alene, som skaffet alle nødvendige forsyninger, som erstattet og

forsterket styrken med bergjegere og fallskjermtropper, og gjorde gjenfanger motangrep som ga dem et pusterom inntil de tyske bombefly fra fremskutte flyplasser i nord øket de fiendtlige tap av krigs- og handelskip til et uakseptabelt nivå. Først da ga fienden opp sitt siste stykke av norsk jord. Tyske sjøstridskrefter intervenerte i fiendens tilbaketrekning 8. juni og ødela hangarskipet «Glorious» med sine to eskortejegere samt transport- og hjelpefartøyer på nærmere 30 000 brutto tonn. Til lands ble Elvegardsmoen og Narvik igjen inntatt og den 10. juni ble overenskomst mellom den tyske overkommando i Norge og den norske overkommando om kapitulasjon underskrevet. Alle norske styrker som fremdeles var i området la ned våpnene. Felttoget i Norge er dermed slutt.

Den spesielle betydning av felttoget ligger i den kjensgjerning at det var en Wehrmachtoperasjon som i en inntil nå ukjent størrelsesorden bragte avdelinger av Hær og Flyvåpen inn i taktisk samvirke under felleskommando med Marinen.

Marinen har klart en oppgave som hittil har syntes umulig. Den har ved å bruke skip og besetninger på en dristig måte langt fra sine baser og nærmest rett under nesene på den langt overlegne britiske flåte gjennomført landgangsoperasjoner, delvis ved makt — delvis ved å overraske forsvaret, i havner beskyttet av tallrike kystbatterier av det største kaliber. Ved et stort transportforetagende som grovt anslått omfattet 2—3 millioner bruttotonn bragte Marinen storparten av de tyske styrker og deres forsyninger til Norge i en uavbrutt, tett strøm av skipstrafikk. Dette fant sted til tross for en konstant trusel mot flankene fra den langt overlegne britiske flåte med sin tallrike ubåtstyrke. Suksessen i denne massetransport-prestasjonen skyldes innsatsen spesielt fra våre torpedobåter, minesveipere og R-båter, ubåtjagere og Schnellboote, konvoyfartøyer og vaktskip, i tjeneste dag og natt, i nært samarbeid med

maritime fly — alle tilhørende større forband. Suksessen er desto større fordi alle havnemålene, som i noen tilfeller lå vis-a-vis den engelske kyst, var kjent for fienden og fordi de trange farvann Kattegatt og Skagerak måtte krysses. Under reiser som varte i uker gjorde besetningene på handelsfartøyene sin plikt med den samme glade villighet til å ofre sitt liv som marinens menn. Nær Trondheim og Narvik deltok lette marinestyrker og spesielt ved Narvik land-satte marinedetachementer i Hærens operasjoner i et strålende våpenbror-skap. Den lange kysten ble holdt ved hjelp av overtatte batterier og ved tilførte forsterkninger.

Den tyske marine påførte den britiske og den franske flåte følgende tap:

- 1 hangarskip
  - 1 krysser
  - 10 jagere
  - 1 ubåttjager
  - 19 ubåter,
  - tils. ca. 65 000 bruttotonn, og
  - 1 transportskip
  - 1 tankskip, tils. 29 100 bruttotonn
- Videre ble 14 norske krigsskip ødelagt:
- 2 væpnede kystfartøyer
  - 3 jagere
  - 7 mineleggere
  - 2 minesveipere

14 torpedobåter og flere ubåter samt mange mindre fartøyer ble erobret. (De norske tall må tas med forbehold på grunn av unøyaktighet i oversettelse fra originalbok. Forf. anm.)

Flyvåpnet viste seg å være den avgjørende faktor i operasjonens suksess. Det bar hovedbyrden av kampen mot fiendens flåte, som materielt var vår Marine langt overlegen, og inntil 10. juni alene gjorde det mulig å bringe forsyninger, forsterkninger og hjelp til Narvik-gruppen, som kjempet isolert — uten noen landverts eller sjøverts forbindelse. Flyvåpnet har skaffet bevis, avgjørende for den fremtidige utvikling, på at ingen flåte (uansett hvor sterk den måtte være) i det lange løp kan ope-

rere innenfor et fiendtlig flyvåpens effektive rekkevidde. Det tyske flyvåpen lyktes således i å drive bort de fiendtlige marinestyrker, som fra tid til annen var i nærheten av den norske kyst etter vår landsetting. Fiendtlige skip som deltok i landingene ved Namsos og Aandalsnes og i tilbaketrekingen fra de samme steder ble påført enorme tap. Flyvåpnets stolteste suksess var ødeleggelsen av et engelsk slagskip nær Namsos 3. mai. Den hurtige okkupasjon av Oslo og Stavanger så tidlig som 9. april ble bare mulig gjort ved bruk av fallskjermtropper og luftbårne tropper. Bombefly og stupbombefly smadret nervene hos kanonbetjeningen på kystbatteriene i Oslofjorden og i Kristiansand og påskyndet kapitulasjonen.

Som før nevnt grep Flyvåpnet effektivt inn i markstriden og brøt mellom Oslo og Bergen og særlig mellom Oslo og Trondheim fiendens bakre kommunikasjoner og forstyrret fremføring av forsterkninger. Før landverts forbindelse var etablert mellom Oslo og Trondheim fløy Flyvåpnet mange tusen mann som forsterkninger til Trondheim. Med sine jagerfly, inklusive langtrekkende jagere behersket det fra første dag av luften og mistet aldri motet hvor store vanskelighetene enn måtte være under bygging av nye feltflyplasser.

At Narvik-gruppens heltmodige motstand endte med fullstendig seier må, sammen med store suksesser i det vestlige krigsteater, tilskrives Flyvåpnets innsats. Det heldige utfall

av operasjonene fremgår også av fiendens tap. Følgende ble ødelagt:

- 37 fiendtlige fly, her ikke medregnet de ombord på britiske hangarskip som ble senket 25. mai i Ofotenfjord og 8. juni i Nordsjøen,
- 28 krigsskip og hjelpefartøyer, i alt omkring 90 000 tonn,
- 71 handelsskip, i alt omkring 200 000 tonn

Følgende ble skadet ved bombetreff: 80 krigsskip og hjelpekrigsskip, og 39 handelsfartøyer

Hærens divisjoner knuste, tok til fange, tvang til kapitulasjon eller drev over den svenske grense 6 norske divisjoner, franske og britiske styrker ikke medregnet.

Wehrmacht's tap omfatter i offiserer, underoffiserer og menige: drepte: 1317 såret: 1604

savnet etter sjøtransporten eller på annen måte 2375.

Marinen mistet

- 3 kryssere
  - 10 jagere
  - 1 torpedobåt
  - 6 ubåter
- og omkring 15 mindre krigsfartøyer og hjelpefartøyer. Flyvåpnet mistet 90 fly i operasjoner mot fienden og ved nødlanding på sjøen, 27 fly ble skadet ved nødlanding på land og ved fiendtlige angrep på bakken.

Felttoget i Norge har knust den engelske blokade. Stor-Tyskland er i besittelse av den strategisk viktige flankestilling rett overfor Englands østkyst. J»

Gjems, Blom og Storhaug

Statsautoriserte revisorer

Fridtjof Nansens vei 2 — Tlf. 69 58 65

OSLO 3